

'OP EEN ERFENIS
KUN JE NIET
REKENEN, MAAR HIJ
IS ZEER WELKOM'

Goede doelen: inkomsten uit erfenissen gaan flink groeien

Tekst **Berber Bijma**
Beeld **iStock**

Inkomsten uit nalatenschappen worden veel groter dan aanvankelijk was gedacht

Goede doelen krijgen al jarenlang steeds meer geld uit nalatenschappen. Die trend zal waarschijnlijk flink doorzetten nu steeds meer mensen kinderloos overlijden. Wat betekent het voor goede doelen dat nalatenschappen steeds belangrijker worden? En in hoeverre kunnen ze daar in hun begrotingen op rekenen?

De 'Gouden Eeuw van de filantropie' zat eraan te komen, was jarenlang de voorspelling van Theo Schuyt, grondlegger van het onderzoeksproject *Geven in Nederland*. Zijn opvolger René Bekkers denkt dat die voorspelling nog te bescheiden was. We zouden weleens aan de vooravond van de 'Diamanten Eeuw van de filantropie' kunnen staan, zegt Bekkers. Hij baseert zijn voorspelling op berekeningen over het aantal nalatenschappen dat de komende jaren vrijkomt voor goede doelen.

Bekkers is hoogleraar filantropie aan de Vrije Universiteit en coördinator van *Geven in Nederland*, het onderzoeksproject dat iedere twee jaar nieuwe cijfers presenteert over de vrijgevigheid van Nederlanders. De nieuwste cijfers zijn in het voorjaar van 2024 vrijgegeven en gaan over 2022 (zie *368 miljoen aan nalatenschappen*).

'Na de Tweede Wereldoorlog is de welvaart in Nederland explosief gegroeid, onder meer door de gasbaten en de stijgende huizenprijzen. Het is dus te verwachten dat er van de naoorlogse generatie

veel geld vrijkomt, dat deels naar goede doelen gaat', zegt Bekkers. 'Maar hoeveel precies? Dat proberen we al een aantal jaren te berekenen. De eerste schatting was dat er tot 2059 zo'n 68 miljard euro uit nalatenschappen naar goede doelen zou gaan. Maar inmiddels weten we dat het waarschijnlijk veel meer zal zijn. Dat komt vooral doordat meer mensen kinderloos zijn gebleven. En we weten namelijk dat van de nalatenschappen voor goede doelen 98 procent afkomstig is van mensen zonder kinderen. Het aantal mensen dat kinderloos overlijdt, is dus een belangrijk gegeven om te kunnen voorspellen hoeveel geld er uit nalatenschappen zal vrijkomen voor goede doelen.'

SCHARNIERPUNT

Bekkers had in zijn eerste schatting rekening gehouden met 11 procent van de Nederlanders die in 2059 zonder kinderen zou overlijden, op basis van cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). 'Inmiddels weten we dat het om het dubbele gaat: 22 procent. 'We staan nu op een scharnierpunt', zegt Bekkers, 'want veel mensen >>

die aan het einde van de Tweede Wereldoorlog en kort daarna zijn geboren, zullen de komende jaren overlijden. We verwachten nu dat er tot 2059 zeker 100 miljard euro aan goede doelen zal worden nagelaten. Hoeveel het precies zal zijn, is lastig te berekenen. Als het geld in stenen zit, is de huizenprijs van grote invloed. Als het geld op de beurs staat, is dat de beurskoers. Het is nu nog niet te zeggen hoeveel de huizenprijzen en de beurskoersen de komende jaren gaan stijgen. Het kan dus ook zijn dat goede doelen de komende decennia veel meer dan die 100 miljard krijgen. Op dit moment zijn giften nog de belangrijkste particuliere inkomstenbron voor goede doelen, maar het aandeel nalatenschappen stijgt nu al flink. Waarschijnlijk zullen nalatenschappen over een aantal jaren voor veel goede doelen hun belangrijkste inkomstenbron zijn die van particulieren komt.'

GEZONDHEIDSDOELEN

Goede doelen die zich inzetten voor gezondheid, krijgen al jaren het meeste geld uit nalatenschappen. Denk aan KWF Kankerbestrijding, de Hartstichting en Alzheimer Nederland. Verder wordt nagelaten aan internationale hulporganisaties, organisaties die zich sterk maken voor milieu, natuur en dieren, maatschappelijke doelen en culturele goede doelen. De nalatenschappen aan het Cultuurfonds zijn de afgelopen jaren sterk gestegen, zegt Bekkers. 'Dat komt onder meer omdat het Cultuurfonds heel actief aan de slag is met fondsen op naam.'

Niet alle cijfers over giften en nalatenschappen zijn bekend. Dat komt onder andere doordat veel mensen geld nalaten aan een (plaatselijke) kerkgemeenschap of aan niet-erkennde goede doelen. Die cijfers worden nergens bijgehouden. Het aantal nalatenschappen aan doelen op het gebied van religie en levensbeschouwing is daarom waarschijnlijk veel hoger dan het bedrag van 12 miljoen euro dat wij met *Geven in Nederland* in beeld hebben, zegt Bekkers.

PERSOONLIJKE LINK

De bestemming van de nalatenschap heeft vaak een link met de persoonlijke geschiedenis van de overledene, bijvoorbeeld door een bepaalde ziekte (in de familie) of vrijwilligerswerk. Toch komt het ook geregeld voor dat goede doelen worden verrast met een nalatenschap van iemand die noch als donateur noch als vrijwilliger bekend was bij de organisatie, zegt Margreet Plug. Zij is directeur van Goede Doelen Nederland, de brancheorganisatie van ruim 250 erkende goede doelen in Nederland.

Als de voorspelling van René Bekkers uitkomt, zit er voor de leden van Goede Doelen Nederland de komende jaren fors meer geld uit nalatenschappen aan te komen. Dat levert meteen ook een lastige vraag op: in hoeverre kun je daarop rekenen? Kun je een meerjarenbegroting of een langetermijnvisie maken die uitgaat van stijgende inkomsten uit erfenissen?

Daar zijn goede doelen heel voorzichtig mee, zegt Plug. >>

368 MILJOEN AAN NALATENSCHAPPEN

- Nederlanders lieten in 2022 samen 368 miljoen euro na aan goede doelen. Dat is iets minder dan in 2020 (391 miljoen), maar door de jaren heen is een duidelijk stijgende lijn te zien.
- Van de 55-plussers heeft 54 procent een testament. Van de mensen met een testament laat 8 procent na aan goede doelen.
- Voor goede doelen vormen nalatenschappen 7 procent van hun inkomsten.
- De belangrijkste doelen die uit nalatenschappen worden gesteund, zijn:
 - gezondheid (€ 119 miljoen)
 - internationale hulp (€ 95 miljoen)
 - milieu, natuur en dieren (€ 63 miljoen)
 - maatschappelijke en sociale doelen (€ 50 miljoen)
 - cultuur (€ 29 miljoen)
 - religie en levensbeschouwing (€ 12 miljoen)

Bron: *Geven in Nederland 2024* (met cijfers over 2022, gebaseerd op gegevens van het CBF en Cordaid)

‘Voor nalatenschappen wil je vooral niet te ruim begroten’

‘Onze leden krijgen gemiddeld 34 procent van hun inkomsten van particulieren. Daarvan is een derde uit nalatenschappen. Van alle inkomsten gaat het dan dus om ruim 10 procent gemiddeld.’ *Geven in Nederland* rekent, op basis van iets andere gegevens, zelfs met een nog bescheidener aandeel: 7 procent.

Hoe dan ook: voor veel goede doelen zijn nalatenschappen een belangrijke inkomstenbron, maar wel één naast andere inkomstenbronnen, zoals subsidies en inkomsten uit loterijen. Dat de inkomsten uit nalatenschappen wisselend kunnen zijn, is te verklaren mede door die andere inkomstenbronnen. ‘Die wisseling valt ook wel mee’, zegt Plug. ‘Natuurlijk kun je weleens incidenteel een grote nalatenschap krijgen, maar met name bij de grotere goede doelen zien wij in het algemeen een bestendige lijn in de inkomsten uit nalatenschappen.’

VOORZICHTIG BEGROTEN

Goede doelen proberen een zo goed mogelijke inschatting te maken van geld dat zal vrijkomen uit een nalatenschap, vertelt Linda Bosch, manager van het Bureau Nalatenschappen, onderdeel van Goede Doelen Nederland. ‘Wanneer iemand overlijdt, is natuurlijk onzeker. Daarom begroten goede doelen voorzichtig als het gaat om geld uit nalatenschappen. Tegelijk weten we dat als een goed doel als erfgenaam is benoemd, er gemiddeld twee jaar zit tussen het overlijden en het vrij-

komen van het geld. Op een gegeven moment weet het goede doel dus dat het geld uit een nalatenschap eraan zit te komen. Als een erflater een vast bedrag als legaat nalaat, zit er gemiddeld zes maanden tussen het overlijden en het vrijkomen van de nalatenschap.’

Goede Doelen combineren allerlei gegevens om vervolgens een voorzichtige inschatting te maken van het geld dat ze uit erfenissen ontvangen, vertelt Bosch. Daarbij kijken ze ook naar het gemiddelde over de afgelopen jaren. Een eenmalige grote erfenis laten ze dan vaak buiten beschouwing, want die kan het gemiddelde vertekenen. ‘Als het om nalatenschappen gaat, wil je vooral niet te ruim begroten.’

Maar wat nu als er ineens toch een (heel) groot bedrag uit een erfenis bij een organisatie binnenkomt? Goede Doelen mogen tenslotte geen onverantwoord grote bedragen op de bank houden; ze zijn juist in het leven geroepen om het geld uit te geven. Plug: ‘Zeker als zo’n grote nalatenschap aan het einde van het jaar binnenkomt, is het prima om die eerst toe te voegen aan je reserves. Dat is goed uit te leggen, want het geld haastje-repje uitgeven is sowieso onverstandig.’ Bosch: ‘Extra inkomsten uit een nalatenschap zou kunnen betekenen dat het goede doel in de jaren daarna meer kan uitgeven. Maar in de visie en de plannen voor de nog langere termijn zal de organisatie

TOP-10 GOEDE DOELLEN

(2022, INKOMSTEN IN MILJOENEN EURO'S)

1. KWF Kankerbestrijding € 47,5
2. het Cultuurfonds € 21,7
3. Dierenbescherming € 16,3
4. Artsen zonder Grenzen € 15,7
5. Hartstichting € 15,4
6. Leger des Heils € 15,2
7. Rode Kruis € 14,7
8. Natuurmonumenten € 11,9
9. ReumaNederland € 10,9
10. Alzheimer Nederland € 10,9

Bron: Geven in Nederland 2024 (met cijfers over 2022, gebaseerd op gegevens van het CBF en Cordaid)

zo’n incidentele grote erfenis vervolgens weer buiten beschouwing laten.’

Nalatenschappen kunnen dus soms voor schommelende inkomsten zorgen bij goede doelen. Maar, benadrukt Plug, dat is nauwelijks een probleem te noemen. ‘Wij horen van onze leden dat ze het enorm waarderen dat mensen een bepaald doel of een organisatie zozeer een warm hart toedragen, dat ze daar zelfs na hun dood nog aan willen bijdragen. Het feit dat dat qua begroting een – beperkte – uitdaging oplevert, valt daar helemaal bij in het niet.’ <<